

RESEARCH SUMMARY
CHURCH NETWORKS IN THE 20TH CENTURY

Péter BERTALAN¹

History has been dominated by networks since the Ancient Times until the beginning of the 21st century. The most significant factors which contribute to the formations of networks are the relations between the individuals and the participants forming the economy. The networks are constantly and dynamically changing models irrespective of any historic age. Networks sometimes compete with each other sometimes they are confronted. One of the basic questions in the 21st century is whether these networks are capable of cooperating together or they will constantly remain in the phase of rivalry. If networks are connected based on the hope of mutual benefits humankind can survive even the major cataclismas. The basic element of networks to survive the crisis of history is the so-called gain-to-gain game.

The Modern Age covers 2 centuries: the long 19th century and the short 20th century. The mutual characteristic of the 2 centuries is that the historic events have a global impact on the world. Only one organization changes in a way that its transition is permanent and gradual. It is the universal Catholic Church. The seeming stability and the flexible adaption of this organization arise from its structure. On the one hand, it stems from its multi-centered, hierarchical structure. On the other hand, the Church was able to stand its ground against the struggles of history throughout the centuries.

In the 19th and in the 20th century from among the effects concerning the Catholic Church secularization evoked by liberalization is the most prominent one. The Church separating from the state soon finds the solution to this problem and it feels necessary to find new points of support. As a result of this effort the direct consequence is the publication of a papal encyclical in 1891. In this encyclical Pope Leo the 13th highlights the challenges of Modern Age with an extraordinary historic and sociological sense. He is considered to be not only such a pope who can foretell the future but can sense the present problems. He is the first one who considers the appearance of liberalism a dangerous phenomenon. Secularization is threatening the social, political and economic possibilities of the Catholic Church by narrowing down. The Pope struggles against the threat by publishing the encyclical starting with *Rerum Novarum*. It is the starting point which makes it possible to publish the series of social encyclicals which is the first counter reaction to the challenges of modern times. The typical characteristic of the reforms of Pope Leo the 13th is that the inner structure of the Church gradually transforms. The vertical and the horizontal networks structure of the Church expands. Its apparent feature is that the main elements consist of determining roled centres which play a significant role in the life of the Catholic Church.

¹ *Ph.D., Dr. habil., Associate Professor; Kaposvár University, Hungary*

Subsidiarity is a term used in modern sociology. It is a dual principle: On the one hand it supports the vertical structure of the society, and as a result of this it helps the divisions of competence. On the other hand it requires that the higher level organization should support the lower-level one. For instance, Action Catholics (AC) is an organization which intends to address those persons who are non-members of the official Catholic Church so that they can see a better insight into the life of the Catholics.

This organization (AC) becomes mostly supported by Vatican during the pontificate of Pius the 11th (1922-39) and it is becoming widespread in many countries of the world. In the 1930's within the Catholic Church more efficiently working civilian networks are formed. Within the complex network system of the Catholic Church the religious orders play a special role. Every order possesses a special, unique paradigm system. It is the Cistercian order belonging to the Hungarian Catholic Church which is commonly pursued by the Communist Regime.

Keywords: reformations of networks, the universal Catholic Church

KUTATÁSI ÖSSZEFOGLALÓ EGYHÁZI HÁLÓZATOK A 20. SZÁZADBAN

BERTALAN Péter¹

Összefoglaló

A modern kor két évszázadot ölel fel: a hosszú 19. és a rövid 20. századot. A két évszázad közös jellemzője, hogy a történelmi események globális hatásúak. A változásokat egyetlen intézmény vészeli át úgy, hogy átalakulása permanens, fokozatos. Ez az egyetemes katolikus egyház. Ennek az intézménynek látszólagos stabilitása és rugalmas alkalmazkodása struktúrája kettősségéből fakad:

- a) egyrészt a sokcentrumú, hierarchikus szerkezet,
- b) másrészt a vertikális szerkezeti felépítés teszi plasztikussá úgy működését, hogy a történelem viharait és a társadalom változásait mindig ki tudja állni.

A világ és nemzetközi méretűvé váló kapitalizmus megjelenése gyorsan és radikálisan átalakítja a társadalmat, elmélyíti annak bonyolult újratagolódását, fokozza a társadalmi ellentéteket.

A katolikus egyházat érintő hatások közül a liberalizmus által kiváltott szekularizáció a legerősebb. Az államról leváló egyház hamar megtalálja ennek az ellenszerét. Miután megindul az államtól való elszakadás, szükségesnek látszik új, stabilizáló sodronykötelek, támpontok keresése. Ennek következménye a Rerum Novarum kezdetű pápai enciklika 1891. évi megjelenése. XIII. Leó pápa rendkívüli történelmi és szociológiai érzékkel tapint rá a modern kor kérdéseire. Nemcsak nagy jövőbe látó, hanem a jelent is éles logikával értékelő egyházfőről van szó. A történelemben érvényesülő kontinuitás legpregnansabb bizonyítéka a katolikus egyház.

A liberalizmus jelentkezésének veszélyét először XIII. Leó pápa ismeri fel. A katolikus egyház mozgásterének jelentős beszűkülésével fenyeget a szekularizáció. A pápa Rerum Novarum kezdetű enciklikájával veszi fel a harcot a fenyegetés ellen. Az egyház mozgásterét szélesíti az enciklika gondolataival. Ezzel megindul a szociális enciklikák sora, ami az egyház válaszreakcióit jelenti a modern idők kihívásaira. XIII. Leó nagy ívű reformjainak egyik lényeges jellemzője, hogy lassan átalakul az egyház struktúrája. Bővül az egyházi vertikális és horizontális háló szerkezete. Fő jellemzője, hogy súlypontjait erős, meghatározott szerepű centrumok jelentik. A modern szociológiában használt terminus technikus a szubszidiaritás.

A szubszidiaritás kettős elv. Egyrészt rögzíti a társadalom vertikális szerveződését, és ebből adódóan a kompetenciák megosztását. Másrészt megkívánja, hogy a magasabb szintű szerveződés szükség esetén segítse ki a kisebbet.

¹ Ph.D., Dr. habil., egyetemi docens; Kaposvári Egyetem, Magyarország

Actio Catholika (AC) olyan XIX. századi előzményekre visszatekintő mozgalom, amely világi híveket kíván jobban bevonni az egyház életébe. Az AC XI. Pius pápasága (1922-39) idején válik a Szentszék által különösen támogatott szervezetté, s jelenik meg a világ számos országában. Így Magyarországon is, ahol a püspöki kar 1936-ban hozza létre. Nálunk az AC egyfajta mozgalmi központ, amely nagymértékben hat a helyi közösségek életére az egyházközségeken és az egyesületeken keresztül.

Így alakul ki a magyar katolikus egyház intézményén belül azoknak a vertikális és horizontális elhelyezkedésű civil szervezeteknek a rendszere, amelyeken belül egymással a függőség viszonyában álló szervezetek szaporodásával párhuzamosan erősödik a szubszidiaritási kapcsolatok szükségessége.

A katolikus egyház mindig messzebb, történelmi távlatokba néz. A keresztény világban sorra éledező szociális mozgalmak tevékenységét az az AC koordinálja, amelynek alap gondolatait XI. Pius pápa fogalmazza meg 1922. december 23-án kelt Ubi arcano Dei körlevelében. A hivatalos vatikáni irányvonal ezzel módosul: a keresztényszocializmus támogatása helyett a laikus hívőknek a hierarchia tevékenységébe való bekapcsolását, a katolikus akciót szorgalmazza.

Kulcsszavak: hálózatok átalakulása, egyetemes katolikus egyház